

**Узагальнення
судової практики застосування судами Закону України
«Про внесення змін до деяких законодавчих актів України
щодо вдосконалення регулювання відносин
у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху»
від 24 вересня 2008 р. № 586-VI**

О. І. Єфімова,
суддя Апеляційного суду м. Києва
П. С. Мацелюх,
суддя Апеляційного суду м. Києва
В. В. Хасанова,
помічник судді

17 листопада 2008 р. набрав чинність Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху» від 24 вересня 2008 р. № 586-VI.

Відповідно до зазначеного вище Закону внесено зміни до статей 221 та 222 Кодексу України про адміністративні правопорушення і розмежовано компетенцію місцевих судів та органів внутрішніх справ щодо розгляду справ про адміністративні правопорушення на транспорті. До компетенції місцевих судів належить розгляд справ про адміністративні правопорушення на транспорті, передбачені частинами 3, 6 ст. 121, частинами 3, 4 ст. 122, статтями 122-2, 122-4, 122-5, ч. 3 ст. 123, ст. 124, ч. 4 ст. 127, ч. 2 ст. 127-1, ст. 130. Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП).

Законом також внесено зміни до ст. 294 КУпАП, де передбачено новий порядок апеляційного оскарження (опротестування) постанов суддів у справах про адміністративні правопорушення.

На основі зазначеного, з метою вивчення практики застосування районними судами м. Києва Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення регулювання відносин у сфері забезпечення безпеки дорожнього руху» від 24 вересня 2008 року № 586-VI, Апеляційним судом м. Києва, за дорученням Верховного Суду України, узагальнено практику розгляду судами справ про адміністративні правопорушення на транспорті, а також скарг на постанови по зазначеним категоріям справ.

Аналіз даних, що наведені в таблицях 1 і 2, показав, що в апеляційному порядку в період з 17 листопада 2008 р. по 31 грудня 2008 р. було подано 269 скарг та 44 подання, а в період з 1 січня 2009 р. по 31 березня 2009 р. – 391 скарга та 36 подань на постанови районних судів м. Києва у справах про адміністративні правопорушення на транспорті. Всього в означені періоди Апеляційним судом м. Києва розглянуто відповідно 167 і 440 справ.

Статистичні дані свідчать про тенденцію до збільшення кількості справ про адміністративні правопорушення на транспорті та відповідно осіб, що притягуються до адміністративної відповідальності.

Таблиця 1

Перегляд постанов про адміністративні правопорушення з 17 листопада 2008 р. по 31 грудня 2008 р.

Назва статті*	Номер статті	Надійшло у звітному періоді		Повернуто з різних підстав	Усього розглянуто	без змін	Постанови у справах про адміністративні правопорушення			Залишок скарг, подань на кінець звітного періоду	
		скарг	подань				залишено	закрито	змінено		
						за відсутності особи або її закріпленням, якщо щодо неї немає ви, в т. ч. через відсутність підтвердження про своє-сутність поді і часне її словіщення про складу правопорушення і місце розгляду справи					
1	121	2	0	0	2	0	0	0	0	0	0
2	121-1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
3	122	41	6	0	43	8	0	1	2	13	13
4	122-2	8	0	1	7	0	0	0	0	3	3
5	122-5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
6	123	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
7	124	177	31	4	167	38	0	9	12	17	105
8	126	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
9	127	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
10	127-1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
11	130	41	7	1	34	6	0	2	2	6	24
12	133	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Всього		269	44	6	263	52	0	12	16	39	145

* 1 – Порухнення водіями правил експлуатації транспортних засобів, правил користування ремнями безпеки або мотошоломами; 2 – Експлуатація водіями транспортних засобів, номери агрегатів яких не відповідають записам у реєстраційних документах; 3 – Перевіщення водіями транспортних засобів встановлених обмежень швидкості руху, проїзд на заборонений сигнал регулювання дорожнього руху та порушення інших правил дорожнього руху; 4 – Невиконання водіями вимог про зупинку, залишення місця дорожньо-транспортної пригоди; 5 – Порухнення порядку встановлення і використання спеціальних звукових або світлових пристроїв; 6 – Порухнення водіями транспортних засобів правил проїзду залізничних переїздів; 7 – Порухнення правил дорожнього руху, що спричинило пошкодження транспортних засобів; 8 – Керування транспортними засобами особами, які не мають відповідних документів або не пред'явили їх; 9 – Порухнення правил дорожнього руху пішоходами, велосипедистами, особами, які керують гужовим транспортом і погоничами тварин; 10 – Порухнення порядку перевірки технічного стану транспортного засобу; 11 – Керування транспортними засобами особами, які перебувають у стані алкогольного або ін. сп'яніння; 12 – Порухнення правил переїздення небезпечних речовин і предметів на транспорті.

Таблиця 2

Перегляд постанов про адміністративні правопорушення з 1 січня 2009 р. по 31 березня 2009 р.

Назва статті*	Номер статті	Надійшло у звільному періоді		Повернуто з різних підстав	Усього розглянуто	без змін	Постанови у справах про адміністративні правопорушення			Залишок скарг, подань на кінець звітного періоду	
		скарг	подань				скасовано				змінено
							за відсутності особи або якщо щодо неї немає підтвердження про своєчасне її сповіщення про час і місце розгляду справи	із закриттям справи, в т. ч. через відсутність події і підстав	з інших підстав		
1	121	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
2	121-1	1	0	0	1	0	0	0	0	0	
3	122	41	7	0	46	10	2	4	16	15	
4	122-2 122-4	13	0	1	11	2	0	0	6	5	
5	122-5	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
6	123	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
7	124	290	21	2	319	121	12	34	50	95	
8	126	0	0	0	1	0	0	1	0	0	
9	127	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
10	127-1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
11	130	46	8	0	62	25	1	2	14	16	
12	133	0	0	0	0	0	0	0	0	0	
Всього		319	36	2	440	158	0	41	86	131	

* 1 – Порушення водіями правил експлуатації транспортних засобів, правил користування ременями безпеки або мотошоломами; 2 – Експлуатація водіями транспортних засобів, номери агрегатів яких не відповідають записам у реєстраційних документах; 3 – Перевищення водіями транспортних засобів встановлених обмежень швидкості руху, проїзд на заборонений сигнал регулювання дорожнього руху та порушення інших правил дорожнього руху; 4 – Невиконання водіями вимог про зупинку, залишення місця дорожньо-транспортної пригоди; 5 – Порушення порядку встановлення і використання спеціальних звукових або світлових пристроїв; 6 – Порушення водіями транспортних засобів правил проїзду залізничних переїздів; 7 – Порушення правил дорожнього руху, що спричинило пошкодження транспортних засобів; 8 – Керування транспортними засобами, які не мають відповідних документів або не пред'явили їх; 9 – Порушення правил дорожнього руху пішоходами, велосипедистами, особами, які керують гужовим транспортом і погоничами тварин; 10 – Порушення порядку перевірки технічного стану транспортного засобу; 11 – Керування транспортними засобами особами, які перебувають у стані алкогольного або ін. сп'яніння; 12 – Порушення правил перевезення небезпечних речовин і предметів на транспорті.

З розглянутих справ було повернуто у період з 17 листопада 2008 р. по 31 грудня 2008 р. – 6 справ, а у період з 1 січня 2009 р. по 31 березня 2009 р. – 2 справи, залишено без задоволення скарг і відповідно без змін постанов районних судів м. Києва у досліджувані періоди – 52 та 158 відповідно, скасовано – 28 та 56 постанов, змінено – 39 та 86 постанов.

В апеляційному порядку в період з 17 листопада 2008 р. по 31 грудня 2008 р. всього скасовано – 28 постанов районних судів м. Києва, з них за відсутності особи, або якщо щодо неї немає підтвердження про своєчасне її сповіщення про час і місце розгляду справи – 0, із закриттям справи, в т. ч. через відсутність події і складу правопорушення – 12, з інших підстав – 16.

За період з 1 січня 2009 р. по 31 березня 2009 р. скасовано всього – 56 постанов районних судів м. Києва, з них за відсутності особи, або якщо щодо неї немає підтвердження про своєчасне її сповіщення про час і місце розгляду справи – 0, із закриттям справи, в т. ч. через відсутність події і складу правопорушення – 15, з інших підстав – 41.

При проведенні узагальнення було досліджено та проаналізовано постанови Апеляційного суду м. Києва щодо розгляду справ про адміністративні правопорушення на транспорті за такі періоди: з 17 листопада 2008 р. по 31 грудня 2008 р. та з 1 січня 2009 р. по 31 березня 2009 р., а також статистичні дані щодо розгляду районними судами м. Києва справ зазначеної категорії.

У наведеній нижче таблиці 3 відображено кількісний стан розгляду означених категорій адміністративних справ районними судами м. Києва.

Причини скасування постанов

Відповідно до ч. 8 ст. 294 КУпАП суд апеляційної інстанції за наслідками розгляду апеляційної скарги, протесту прокурора має право:

- 1) залишити апеляційну скаргу чи протест прокурора без задоволення, а постанову без змін;
- 2) скасувати постанову та закрити провадження у справі;
- 3) скасувати постанову та прийняти нове рішення;
- 4) змінити постанову.

Як випливає із статистичних даних Апеляційного суду м. Києва, скасовано постанов місцевих судів за період з 17 листопада 2008 р. по 31 грудня 2008 р. – 28, за I квартал 2009 р. – 56.

Суддями місцевих судів при розгляді адміністративних справ усупереч вимогам статей 245, 251, 252, 256, 280 КУпАП не завжди вживаються заходи щодо повного, всебічного та об'єктивного дослідження всіх обставин справи в їх сукупності, що призводить до винесення незаконних та необґрунтованих рішень по справі.

Так, постановою Апеляційного суду м. Києва від 9 січня 2009 р. скасована постанов Дарницького районного суду м. Києва від 21 листопада 2008 року, якою провадження у справі про притягнення А.Г. Сьомочкіна до адміністративної відповідальності за ст. 124 КУпАП закрито у зв'язку із відсутністю в його діях складу правопорушення. Згідно з протоколом про адмінправопорушення А.Г. Сьомочкін 17 жовтня 2008 р. о 15 год., керуючи автомобілем RANGE ROVER, державний номерний знак АА 3939 ТС по просп. Григоренка, 26 в м. Києві, при виїзді на дорогу з прилеглої території не надав дорогу автомобілю

Показники розгляду справ про адміністративні правопорушення на транспорті районними судами м. Києва

Назва суду	Період з 17.11.2008 р. по 31.12. 2008 р.	Період з 01.01.2009 р. по 31.03.2009 р.
Дніпровський	595	2025
Голосіївський	498	1614
Деснянський	734	1602
Святошинський	876	1547
Подільський	767	1360
Печерський	549	1633
Дарницький	660	1879
Шевченківський	1246	1708
Солом'янський	723	1945
Оболонський	747	2040

FIAT, державний номерний знак АА 7295 СА під керуванням водія В.В. Ільчова, який рухався по проїжджій частині, що призвело до пошкодження транспортних засобів, чим А.Г. Сьомочкін порушив п. 10.2 Правил дорожнього руху України. Не погоджуючись із постановою місцевого суду, В.В. Ільчов подав апеляційну скаргу, в якій просив скасувати постанову суду та притягнути А.Г. Сьомочкіна до відповідальності за ст. 124 КУпАП, посилаючись на те, що у справі достатньо доказів на підтвердження вини останнього у вчиненні ДТП. Проаналізувавши зібрані у справі всі докази в їх сукупності, зокрема, пояснення обох учасників ДТП, надані ними в день пригоди, схему ДТП, пошкодження, яких зазнали транспортні засоби, механізм їх спричинення, протокол про адміністративне правопорушення, протокол огляду місця ДТП, суддя Апеляційного суду дійшов до висновку про доведеність вини А.Г. Сьомочкіна у порушенні п.10.2 ПДР України та вчиненні ним 17 жовтня 2008 р. адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 124 КУпАП. Водночас згідно з вимогами ст. 38, п. 7 ст. 247 КУпАП у разі закінчення строків для накладення адміністративного стягнення, розпочате провадження у справі про адміністративне правопорушення підлягає закриттю. Врахувавши наведене, Апеляційний суд скасував постанову Дарницького районного суду м. Києва від 21 листопада 2008 р. про закриття провадження у справі щодо А.Г. Сьомочкіна за відсутністю в його діях складу правопорушення, передбаченого ст. 124 КУпАП та закриття провадження у справі щодо А.Г. Сьомочкіна у зв'язку із закінченням строків накладення адміністративного стягнення.

Постановою Апеляційного суду м. Києва від 27 січня 2009 р. скасовано постанову Дніпровського районного суду м. Києва від 21 грудня 2007 р., якою Лепського Віталія Володимировича визнано винним у вчиненні адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 124 КУпАП і на нього накладено стягнення у вигляді позбавлення права керування всіма видами транспортних засобів строком на 6 місяців. За постановою суду та згідно з протоколом про адміністративне

правопорушення В.В. Лепський 13 листопада 2007 р. о 16.30 год., керуючи автомобілем «Лексус», державний номерний знак АА 7776 СК, по вул. Копиленка в м. Києві не дотримався безпечного бокового інтервалу, внаслідок чого здійснив зіткнення з автомобілем «Пежо-206», державний номерний знак АА 1666 ЕА, під керуванням Н.І. Джигринюк, чим порушив п. 13.3 ПДР України. Щодо Н.І. Джигринюк протокол про адміністративне правопорушення не складався.

Не погоджуючись із постановою суду, В.В. Лепський подав апеляційну скаргу, в якій просив скасувати постанову суду, а справу закрити за відсутністю в його діях складу адміністративного правопорушення, послався на те, що по вул. Копиленка передбачений односторонній рух, і автомобіль «Пежо-206», усупереч вимогам забороняючого знаку, продовжив рух назустріч та здійснив зіткнення.

Як слідує із постанови Апеляційного суду, місцевим судом усупереч вимогам статей 251, 252, 268, 280 КУпАП не вжиті заходи щодо повного, всебічного та об'єктивного дослідження всіх обставин справи в їх сукупності. Так, розглянувши справу за відсутності особи, яка притягується до адміністративної відповідальності, при викладенні в постанові обставин правопорушення, суд лише продублював протокол про адміністративне правопорушення і не звернув уваги на те, що В.В. Лепський при складанні протоколу не визнавав себе винним, у своїх поясненнях вказував свідків ДТП, які не були опитані працівниками ДАІ, місцевим судом ці доводи також не були перевірені. Дослідивши всі докази по справі у їх сукупності, зокрема, пояснення обох учасників ДТП, надані ними в день пригоди і в Апеляційному суді, пояснення свідків в апеляційному суді, схему ДТП, пошкодження, яких зазнали транспортні засоби, механізм їх спричинення, протокол про адміністративне правопорушення, протокол огляду місця ДТП, суддя Апеляційного суду дійшов висновку про відсутність вини В.В. Лепського у порушенні п. 13.3 ПДР України та вчиненні ним правопорушення, передбаченого ст. 124 КУпАП. Виходячи з наведеного, постанову Дніпровського районного суду м. Києва від 21 грудня 2007 р. скасована, провадження у справі про притягнення В.В. Лепського до адміністративної відповідальності за ст. 124 КУпАП закрито у зв'язку з відсутністю в його діях складу адміністративного правопорушення.

Апеляційним судом м. Києва були скасовані постанови місцевих суддів у частині накладення стягнення і з погіршенням становища правопорушника.

Так, постановою Апеляційного суду м. Києва від 8 січня 2009 р. скасована в частині накладення стягнення постановою Деснянського районного суду м. Києва від 5 грудня 2008 р. щодо Фомічова Максима Олександровича та накладено на нього стягнення за ст. 124 КУпАП у вигляді позбавлення права керування транспортними засобами строком на один рік.

За обставинами справи М.О. Фомічов, притягнутий до адміністративної відповідальності за те, що 14 листопада 2008 р. о 8 год. 20 хв., керуючи автомобілем «Хонда», на перехресті вулиць Жукова і Курчатова в м. Києві, наближаючись до нерегульованого пішохідного переходу, на якому перебував пішохід А.А. Калініченко, порушив вимоги п. 18.1 ПДР України, не зменшив швидкість і не зупинився, в результаті чого вчинив наїзд на пішохода, що призвело до травмування останнього та пошкодження транспортного засобу. Місцевим судом М.О. Фомічов був підданий адміністративному стягненню у вигляді штрафу в розмірі 340 грн.

У постанові Апеляційного суду зазначено, що місцевий суд, накладаючи стягнення на правопорушника, відповідно до ч. 2 ст. 33 КУпАП належним чином не врахував характер вчиненого М.О. Фомічовим правопорушення, ступінь його вини, наслідків, що настали, та особу правопорушника, який не розкався у вчиненому і дійшов висновку, що постанова в частині накладення стягнення підлягає скасуванню, внаслідок його м'якості.

Причини зміни постанов в апеляційному порядку

Відповідно до статистичних даних Апеляційного суду м. Києва в апеляційній інстанції змінено постанов районних судів з пом'якшенням призначеного адміністративного стягнення за ст. 130 КУпАП – 14, що становить 22 % від кількості розглянутих за цією категорією.

Так, постановою Апеляційного суду м. Києва від 20 січня 2009 р. змінено постанову Деснянського районного суду м. Києва від 6 лютого 2008 р. щодо Дяченка Дмитра Михайловича, який зазначеною постановою районного суду був притягнутий до адміністративної відповідальності за ч. 1 ст. 130 КУпАП з накладенням стягнення у вигляді позбавлення права керування всіма видами транспортних засобів строком на один рік та замінено на штраф в розмірі двадцяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (340 грн). При цьому в постанові Апеляційного суду зазначено, що Деснянським районним судом м. Києва не були з'ясовані обставини, що пом'якшують відповідальність за адміністративне правопорушення, тобто не були дотримані вимоги ст. 34 КУпАП. Так, згідно з даними про особу правопорушника, він за місцем роботи характеризується виключно позитивно, в період з 2005 року та до часу розгляду справи в суді, продовжуючи працювати водієм ТОВ «НВП Енергобудсервіс», не вчинив жодного адміністративного правопорушення, професійна діяльність Д.М. Дяченка пов'язана з постійним використанням автотранспорту, крім того, згідно з даними Посвідчення від 10 березня 1995 р. Д.М. Дяченко є постраждалим внаслідок Чорнобильської катастрофи, ця обставина не була з'ясована під час розгляду справи Деснянським районним судом м. Києва, тому вона не була визнана такою, що пом'якшує його відповідальність, а з цієї причини, як і суттєве зменшення обсягу об'єктивної сторони адміністративного правопорушення, не вплинула на постановлене суддею рішення щодо накладеного стягнення. Взавши до уваги зазначене, та визнавши наведені обставини такими, що пом'якшують відповідальність Д.М. Дяченка за вчинене адміністративне правопорушення, зниження ступеня вини правопорушника та даних про його особу, Апеляційний суд дійшов висновку про можливість пом'якшення стягнення, замінивши його на штраф.

Постановою судді Апеляційного суду м. Києва від 19 січня 2009 р. змінено постанову Оболонського районного суду м. Києва від 8 грудня 2008 р., якою В.Ф. Негря притягнутий до адміністративної відповідальності за ч. 1 ст. 130 КУпАП, з накладенням адміністративного стягнення у вигляді позбавлення права керування всіма видами транспортних засобів строком на один рік та замінено від стягнення на штраф у розмірі 20 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян в сумі 340 грн. Апеляційний суд дійшов висновку, що адміністративне стягнення є надто суворим і не відповідає вчиненому та особі правопорушника, оскільки слід враховувати, що стягнення є мірою відповідаль-

ності й застосовується з метою виховання особи, яка вчинила адміністративне правопорушення. Так, суд першої інстанції, накладаючи на В.Ф. Негрю стягнення у вигляді позбавлення права керування транспортними засобами, не врахував дані про особу правопорушника, зокрема, те, що В.Ф. Негря раніше до адміністративної відповідальності не притягувався, на момент вчинення правопорушення був зайнятий суспільно-корисною працею, має на утриманні двох малолітніх дітей, а також обставину, що пом'якшує відповідальність, а саме – щире каяття у вчиненому. Суд також не врахував, що відповідно до вимог ст. 30 КУпАП позбавлення права керування транспортними засобами застосовується за грубе систематичне порушення порядку користування цим правом, чого по справі встановлено не було.

Постановою Апеляційного суду м. Києва від 13 січня 2009 р. змінено постанову Деснянського районного суду м. Києва від 30 вересня 2008 р., якою Буйлук Валентин Іванович притягнений до адміністративної відповідальності за ч. 4 ст. 122 КУпАП та підданий адмінстягненню у вигляді позбавлення права керування всіма видами транспортних засобів строком на шість місяців, та замінено вид стягнення на штраф у розмірі чотирьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян – 68 грн. Так, у постанові Апеляційного суду зазначено, що, призначаючи В.І. Буйлуку адміністративне стягнення, місцевий суд у постанові свої висновки в цій частині взагалі не мотивував і не обґрунтував, а фактично, і не міг цього зробити, оскільки в справі відсутні будь-які відомості, що характеризують особу правопорушника, крім відзначених у протоколі про адміністративне правопорушення неповних анкетних даних. Як видно з додатково наданих апелянтом документів, він має постійне місце проживання і роботи, яка пов'язана з необхідністю оперативно реагувати на зміну обстановки, виїздити у відрядження, у зв'язку з чим позбавлення його права на управління транспортними засобами негативно відобразиться на його та його родини матеріальному становищі, істотно погіршить фінансове становище ЗАТ «Київавтоматика», одним із керівників якого він є. Місцевий суд також залишив без уваги, що правопорушення жодних негативних наслідків не потягло. Врахувавши наведене, Апеляційний суд дійшов висновку, що призначене В.І. Буйлуку стягнення у вигляді позбавлення права керування транспортним засобом строком на шість місяців, тобто більш суворого виду з числа передбачених санкцією ч. 4 ст. 122 КУпАП, є несправедливим внаслідок надмірної суворості й пом'якшив вид стягнення, замінивши його на штраф.

Постановою Апеляційного суду м. Києва від 8 січня 2009 р. змінено постанову Оболонського районного суду м. Києва від 10 грудня 2008 р. в частині накладення адміністративного стягнення, якою Чатояна Хаванеса Бадиновича притягнуто до адміністративної відповідальності за ст. 124 КУпАП та піддано стягненню у вигляді позбавлення права керування транспортними засобами строком на шість місяців, накладено адміністративне стягнення у вигляді штрафу в розмірі 20 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян – 340 грн. У постанові Апеляційного суду зазначено, що при накладенні на Х.Б. Чатояна адмінстягнення, суддя місцевого суду не повністю дотримався вимог ст. 33 КУпАП, належним чином не врахував особу порушника, який вперше вчинив адміністративне правопорушення, працює, робота водія у агентстві з перевезення пасажирів є для нього основним видом трудової діяльності, має на утриманні двох малолітніх дітей і хвору матір, та обставину, що пом'якшує відпові-

Судова практика

дальність – щире розкаяння винного, обставин, що обтяжують відповідальність, у справі немає. Врахувавши наведене, Апеляційний суд змінив постанову місцевого суду в частині накладення стягнення, піддавши правопорушника стягненню у вигляді штрафу в розмірі 20 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян – 340 грн.

Велика кількість адміністративних справ, по яких змінені постанови місцевих судів із пом'якшенням адміністративних стягнень, пояснюється таким.

Так, відповідно до ст. 294 ч. 7 КУпАП Апеляційний суд переглядає справу в межах апеляційної скарги. Апеляційний суд може дослідити нові докази, які не досліджувалися раніше, якщо визнає обґрунтованим ненадання їх до місцевого суду або необґрунтованим відхилення їх місцевим судом.

Відповідно до ст. 268 КУпАП особа, яка притягується до адміністративної відповідальності, має право: знайомитися з матеріалами справи, давати пояснення, подавати докази, заявляти клопотання; при розгляді справи користуватися юридичною допомогою адвоката, виступати рідною мовою і користуватися послугами перекладача, якщо не володіє мовою, якою ведеться провадження, оскаржити постанову по справі.

Відповідно до ст. 256 КУпАП при складанні протоколу порушникові роз'яснюються його права і обов'язки, передбачені ст. 268 КУпАП, про що робиться відмітка у протоколі.

У протоколах про адміністративні правопорушення, які знаходяться в матеріалах адміністративної справи, дійсно є підписи правопорушників про те, що вони ознайомлені з правами та обов'язками відповідно до ст. 63 Конституції України, ст. 268 КУпАП.

Проте можна зробити висновок, що посадові особи при складанні протоколу про адміністративні правопорушення *права роз'яснюють формально*, що позбавляє правопорушника надати дані, які характеризують його особу, при розгляді адміністративної справи в місцевому суді, у зв'язку з чим подається велика кількість апеляційних скарг у порядку ст. 294 КУпАП до Апеляційного суду, в яких ставиться питання про зміну постанови суду з пом'якшенням стягнення, а Апеляційний суд відповідно до ч. 7 ст. 294 КУпАП, дослідивши нові докази, які не досліджувалися раніше, приймає рішення.

Водночас як свідчить проведений аналіз є поодинокі випадки пом'якшення адміністративного стягнення без належного мотивування цього пом'якшення.

Так, постановою Апеляційного суду м. Києва від 16 січня 2009 р. змінена постановою Оболонського районного суду м. Києва від 7 лютого 2007 р., якою Любченка Андрія Володимировича визнано винним у вчиненні адміністративного правопорушення, передбаченого ч. 1 ст. 130 КУпАП та накладено стягнення у вигляді позбавлення права керування всіма видами транспортних засобів строком на один рік та замінено вид стягнення на штраф, при цьому в постанові Апеляційного суду зазначено, що місцевий суд не врахував при обранні виду стягнення того, що у справі не встановлені обтяжуючі відповідальність обставини, і що А.В. Любченко працює та раніше не піддавався адміністративному стягненню.

Проблемні питання, які виникають при розгляді справ зазначеної категорії

Відповідно до ч. 2 ст. 294 КУпАП постанова судді у справі про адміністративне правопорушення може бути оскаржена особою, яку притягнуто до адміністративної відповідальності, її законним представником, захисником, потерпілим, його представником або на неї може бути внесено протест прокурора протягом десяти днів з дня винесення постанови.

При цьому норми КУпАП **не передбачають порядку** повернення апеляційної скарги або протесту прокурора апелянту, якщо вони не відповідають вимогам закону, для усунення недоліків.

Проте є постанови Апеляційного суду, якими протести повертаються прокурору (апеляції – апелянту) для доопрацювання. Очевидно, судді в цьому разі діють за аналогією з кримінально-процесуальним законом (постанова Апеляційного суду м. Києва від 28 січня 2009 р., якою протест заступника прокурора Печерського району м. Києва на постанову Печерського районного суду м. Києва від 10 жовтня 2008 р. повернутий прокурору для доопрацювання).

Не врегульовано питання і щодо прийняття рішення в тому разі, коли апелянт відмовився від своєї апеляції.

Із проаналізованих постанов вбачається, що Апеляційний суд, за аналогією з кримінально-процесуальним законодавством, приймає відмову від апеляції і закриває провадження у справі, посилаючись на статтю 294 КУпАП (постанова Апеляційного суду м. Києва від 26 січня 2009 р. за апеляцією Шокарева Едуарда Євгеновича на постанову Голосіївського районного суду м. Києва від 19 травня 2008 р. щодо Ф. Хоменка).

Відповідно до ч. 4 ст. 294 КУпАП апеляційний перегляд здійснюється суддею судової палати Апеляційного суду в кримінальних справах, з чого слідує, що у вступній частині постанови повинно бути зазначено таке: суддя судової палати Апеляційного суду в кримінальних справах.

Проте, аналізуючи постанови Апеляційного суду, слід зазначити, що не всі судді дотримуються зазначених вимог, деякі судді у вступній частині постанови зазначають: суддя Апеляційного суду м. Києва, інші – Апеляційний суд м. Києва в складі: головуючого-судді.

У цьому разі у вступній частині постанови необхідно зазначати так, як цього вимагає закон, тобто ч. 4 ст. 294 КУпАП.

Відповідно до ч. 6 ст. 294 КУпАП неявка в судове засідання особи, яка подала скаргу, прокурора, який вніс протест, інших осіб, які беруть участь у провадженні у справі про адміністративне правопорушення, не перешкоджає розгляду справи, крім випадків, коли є поважні причини неявки або в суду відсутня інформація про належне повідомлення цих осіб.

У цьому разі виникає запитання, що є належним повідомленням: чи направлення повістки і долучення до матеріалів адміністративної справи копії реєстру про направлення повістки цій особі, чи повідомлення про вручення поштового відправлення, яке повертається до суду і долучається до справи?

Так, у постанові Апеляційного суду від 26 січня 2009 р. зазначено, що апелянт у судове засідання не з'явився, про дату та час апеляційного розгляду був повідомлений належним чином, клопотань про відкладення справи не

Судова практика

надійшло. Водночас із зазначеного не вбачається, яким належним чином був повідомлений апелянт: чи до справи долучене повідомлення про вручення відправлення, чи є лише копія реєстру про відправлення повідомлення? (постанова Апеляційного суду м. Києва від 26 січня 2009 р. щодо Д.Н. Школьніка).

У деяких постановках Апеляційного суду у вступній та резолютивній частинах зазначаються прізвища судді, який виніс постанову у суді першої інстанції, у зв'язку з чим ці частини перенасичені прізвищами (постанова Апеляційного суду м. Києва від 23 січня 2009 року щодо В.Я. Гнатюка).

Відповідно до ч. 2 ст. 294 КУпАП апеляційна скарга, протест прокурора, подані після закінчення десятиденного строку, **повертаються** Апеляційним судом особі, яка її подала, якщо вона не заявляє клопотання про поновлення цього строку, а також якщо у поновленні строку відмовлено.

Аналіз постанов Апеляційного суду м. Києва свідчить, що судді по-різному викладають резолютивну частину справ із зазначених питань.

Так, резолютивна частина постанови Апеляційного суду м. Києва від 12 січня 2009 р. викладена так: скаргу Овода Романа Віталійовича на постанову Оболонського районного суду м. Києва від 29 вересня 2008 р. повернути скаргнику (в мотивувальній частині постанови наведено, що апеляційна скарга подана за межами на апеляційне оскарження та без клопотання про поновлення строку на оскарження).

Резолютивна частина іншої постанови Апеляційного суду з того самого питання викладена так: відмовити в прийнятті до апеляційного розгляду скарги М.П. Вакуленка на постанову судді Святошинського районного суду м. Києва від 3 березня 2006 р. щодо Козака Сергія Віталійовича (постанова Апеляційного суду м. Києва від 12 січня 2009 р.).

Виходячи із змісту частини 2 ст. 294 КУпАП, мабуть, правильно буде зазначити в резолютивній частині постанови «апеляційну скаргу повернути».

Проведений аналіз адміністративних справ, які знаходяться в провадженні Апеляційного суду із апеляційними скаргами, свідчить, що Кодексом України про адміністративні правопорушення не врегульовано процесуальне питання розгляду адміністративних справ як у місцевому суді, так і в апеляційній інстанції.

Відповідно до ст. 279 КУпАП розгляд справи розпочинається з оголошення складу колегіального органу або представлення посадової особи, яка розглядає цю справу.

Так, слідує, що деякі місцеві суди при розгляді адміністративних матеріалів зазначеної категорії ведуть протокол судового засідання. При цьому із протоколу судового засідання вбачається, що оголошується склад суду і право відводу. Проте нормами КУпАП не передбачено роз'яснення права відводу, а також не визначено порядок вирішення відводу. З огляду на це, виникає запитання: чи потрібно роз'яснювати право відводу. При цьому, виходячи із змісту ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, відповідно до якої кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і неупередженим судом, встановленим законом, право відводу судді необхідно роз'яснювати.

Крім того, відповідно до ч. 1 ст. 281 КУпАП при розгляді колегіальним органом справи про адміністративне правопорушення ведеться протокол. З огляду

на це виникає запитання: чи повинен вестися протокол судового засідання, як у місцевому суді при розгляді адміністративних справ зазначеної категорії, так і при розгляді апеляційних скарг в апеляційному суді?

Проведений аналіз свідчить, що деякі місцеві суди ведуть протокол судового засідання, при цьому ще й відбирають «присягу свідка» та попереджають свідка про кримінальну відповідальність за статтями 384, 385 КК України, про що відбирають письмові розписки, що не передбачено законом (адміністративний матеріал щодо В.Є. Татарка, який притягнутий до адміністративної відповідальності за ст. 124 КУпАП постановою Дніпровського районного суду м. Києва від 3 лютого 2009 р.).

Слід зазначити, що відповідно до ст. 272 КУпАП як свідок у справі може бути викликана кожна особа, про яку є дані, що їй відомі які-небудь обставини, що підлягають встановленню по даній справі.

На виклик органу, у провадженні якого перебуває справа, свідок зобов'язаний з'явитися в зазначений час, дати правдиві пояснення, повідомити все відоме йому по справі та відповісти на поставлені запитання.

При цьому свідок може нести адміністративну відповідальність за ст. 185-3 КУпАП за прояв неповаги до суду.

З цього ж протоколу судового засідання слідує, що суд, дослідивши матеріали справи, видалився до нарадчої кімнати для винесення постанови, по виходу з якої оголосив постанову.

Проте чинний КУпАП не передбачає процедури видалення до нарадчої кімнати, а тому суди у цьому разі діють за аналогією з кримінально-процесуальним законодавством.

Виходячи з наведеного, необхідно дати відповідь на такі запитання:

1) Чи роз'яснюється право відводу як у місцевому суді при розгляді адміністративних матеріалів, так і в апеляційному суді при розгляді апеляційних скарг чи протестів прокурорів?

2) Чи ведеться протокол судового засідання як у місцевому суді, так і в апеляційному суді (при цьому слід зазначити, що якщо протокол повинен буде вестися обов'язково, то виникне потреба у роз'ясненні права подавати зауваження на протокол судового засідання, а також розглядати ці зауваження, і чим це буде передбачено?

3) Чи видаляється суд до нарадчої кімнати?

Крім того, висвітлюючи питання порядку розгляду справ про адміністративні правопорушення, виникають й інші питання.

Так, при розгляді апеляційних скарг (чи протестів прокурорів) в апеляційній інстанції є випадки, коли особи (скаржник, чи потерпілий, інший учасник процесу) заявляють клопотання про фіксування процесу технічними засобами, при цьому посилаються на Конституцію України.

Дійсно відповідно до п. 7 ч. 3 ст. 129 Конституції України основними засадами судочинства є: гласність судового процесу та його повне фіксування технічними засобами.

У такому разі виникає запитання: фіксувати процес технічними засобами, чи відмовляти, якщо відмовляти, то на якій підставі?

Виникають питання при розгляді справ зазначеної категорії за апеляційними скаргами в апеляційній інстанції й з приводу витребування нових доказів.

Судова практика

Відповідно до ст. 251 КУпАП доказами у справі про адміністративні правопорушення є будь-які фактичні дані, на основі яких у визначеному законом порядку орган (посадова особа) встановлюють наявність чи відсутність адміністративного правопорушення, винність цієї особи в його вчиненні та інші обставини, що мають значення для правильного вирішення справи.

При розгляді справи в апеляційній інстанції зазначеної категорії заявляються клопотання про призначення експертиз (автотехнічних тощо).

Відповідно до ч. 7 ст. 294 КУпАП апеляційний суд може дослідити нові докази, які не досліджувалися раніше, якщо визнає обґрунтованим ненадання їх до місцевого суду або необґрунтованим відхилення їх місцевим судом.

Відповідно до ст. 252 КУпАП орган (посадова особа) оцінює докази за своїм внутрішнім переконанням, що ґрунтується на всебічному, повному і об'єктивному дослідженні всіх обставин справи в їх сукупності.

Проведений аналіз свідчить, що деякі судді призначають за клопотанням осіб експертизи, інші – відмовляють; з огляду на це, зазначене питання підлягає врегулюванню.

Крім того, відповідно до ч. 8 ст. 294 КУпАП суд апеляційної інстанції за наслідками розгляду апеляційної скарги, протесту прокурора має право: 1) залишити апеляційну скаргу чи протест прокурора без задоволення, а постанову без змін; 2) скасувати постанову та закрити провадження у справі; 3) скасувати постанову та прийняти нове рішення; 4) змінити постанову.

Відповідно до ст. 293 КУпАП в редакції 1984 р. орган при розгляді скарги або протесту на постанову по справі про адміністративне правопорушення перевіряє законність і обґрунтованість винесеної постанови і приймає одне з таких рішень: 1) залишає постанову без зміни, а скаргу або протест без задоволення; 2) скасовує постанову і надсилає справу на новий розгляд; 3) скасовує постанову і закриває справу; 4) змінює захід стягнення в межах, передбачених нормативним актом.

Прийнятим Законом України від 21 вересня 2008 р. ст. 294 КУпАП не передбачає, прийняття за наслідками розгляду апеляційної скарги такого рішення, як скасування постанови і направлення справи на новий судовий розгляд.

Проте трапляються випадки, коли районні суди при розгляді адміністративних матеріалів по суті взагалі не досліджували докази, а лише послалися на протокол про адміністративне правопорушення, в такому разі апеляційному суду для повного, всебічного, об'єктивного розгляду справи необхідно досліджувати всі докази, а відповідно до частини 7 статті 294 КУпАП апеляційний суд **може** дослідити нові докази, які не досліджувалися раніше, якщо визнає обґрунтованим ненадання їх до місцевого суду або необґрунтованим відхилення їх місцевим судом.

Деякі судді при винесенні рішення посилаються крім статті 294 КУпАП, ще й на ст. 293 КУпАП, разом з тим це навряд чи є правильним, оскільки розгляд апеляційних скарг, протестів прокурорів на постанови суддів у справах про адміністративні правопорушення регламентується статтею 294 КУпАП (постанова Апеляційного суду м. Києва від 4 березня 2009 року по адміністративній справі щодо Клещова В'ячеслава Васильовича).

Відповідно до Кодексу України про адміністративні правопорушення особами, які беруть участь у провадженні в справі про адміністративні правопорушення є:

ст. 268 – особа, яка притягається до адміністративної відповідальності;
ст. 269 – потерпілий;
ст. 270 – законні представники;
ст. 271 – захисник;
ст. 272 – свідок;
ст. 273 – експерт;
ст. 274 – перекладач.

Інші особи чинним кодексом не передбачені.

Водночас у деяких постановках у вступній частині зазначаються такі особи, як – **заінтересовані особи**, це є невірним, оскільки не передбачено КУпАП (постанова Апеляційного суду м. Києва від 4 березня 2009 р. по адміністративній справі щодо Клещова В'ячеслава Васильовича).

Не передбачені чинним КУпАП і **представники**.

Так, відповідно до ст. 270 КУпАП передбачаються лише законні представники, а саме: інтереси особи, яка притягається до адміністративної відповідальності, і потерпілого, які є неповнолітніми або особами, що через свої фізичні або психічні вади не можуть самі здійснювати свої права у справах про адміністративні правопорушення, мають право представляти їх законні представники.

Водночас апеляційні скарги представників, усупереч вимогам закону, приймаються апеляційним судом до розгляду, розглядаються і по ним приймаються рішення.

Так, постановою Апеляційного суду м. Києва від 3 березня 2009 р. розглянуто апеляційну скаргу представника Ю.В. Боровикової – В.В. Мальниченка на постанову судді Солом'янського районного суду м. Києва від 29 грудня 2008 року про закриття провадження у справі про адміністративне правопорушення за ст. 124 КУпАП щодо Р.М. Пустильника.

Існують випадки, коли судді Апеляційного суду приймають рішення, які не передбачені статтею 294 КУпАП.

Так, постановою Апеляційного суду м. Києва від 4 березня 2009 р. постановою Солом'янського районного суду м. Києва від 6 травня 2008 р. щодо Клещова В'ячеслава Васильовича скасована, справа направлена для доопрацювання до відділу оформлення матеріалів ДТП УДАІ м. Києва (постанова Апеляційного суду м. Києва від 4 березня 2009 р. по адміністративній справі щодо Клещова В'ячеслава Васильовича). Постановою Солом'янського районного суду м. Києва від 6 травня 2008 р. провадження по справі було закрито у зв'язку з відсутністю в діях В.В. Клещова складу адміністративного правопорушення, передбаченого ст. 124 КУпАП.

Слід звернути увагу на ч. 2 ст. 38 КУпАП, відповідно до якої, якщо справи про адміністративні правопорушення відповідно до КУпАП підвідомчі суду (судді), стягнення може бути накладене не пізніше як через три місяці з дня вчинення правопорушення, а при триваючому правопорушенні – не пізніше як через три місяці з дня його виявлення.

З метою усунення виявлених недоліків і подальшого покращення роботи судів з питань, що викладені в узагальненні, необхідно:

1. Інформувати районні суди про необхідність дотримання вимог закону при розгляді справ зазначеної категорії.

2. Обговорити узагальнення на нарадах суддів районних судів м. Києва.